

HIPPOLYT HOPP – HUDEBNÍ OSOBNOST MĚSTA HODONÍN

Pavčina Malíková, Hodonín

Souhrnné představení hudebního skladatele, jenž tvořil v období první poloviny 20. století s přihlédnutím na jeho působení v jihomoravském městě Hodoníně.

Úvod

Pokud se podrobněji zamyslíme nad hudební historií města Hodonína, jen stěží v ní nalezneme jména skladatelů, která by se zapsala do povědomí ať již hudebních vědců, či širší veřejnosti. Po čase bádání v archivech však narazíme na osobnosti, které jsou pro nás naprosto neznámé, avšak ve své době byli jistě uznávanými autoritami. Takovým byl i Hippolyt Hopp. Přesto, že toto jméno zní v našich končinách poněkud exoticky, jedná se o českého hudebního skladatele, pedagoga a regenschoriho, jenž byl hrdým a ryzím vlastencem. Hopp pocházel z Prahy, ale celý život spojil s krajem moravským, jemuž zasvětil převážnou část svého díla.

Vzhledem k tomu, že o Hoppovi nebyla dosud sepsána žádná monografická práce, opírá se veškeré bádání o archivní materiál, který je v jeho případě spíše kusý. Bohužel v žádné instituci neexistuje samostatný fond hodonínského skladatele, a proto se zprávy o jeho životě a tvorbě nacházejí rozesety v archivech téměř po celé České republice.

Život a dílo

Většina pramenů se shoduje na faktu, že se skladatel Hippolyt Hopp narodil v Praze dne 23. června 1869. O narození Hoppa však existují celkem dva záznamy, které pocházejí z Policejních reskripcí hlavního města Prahy. Tyto dva exempláře se však od sebe diametrálně odlišují a v údajích rozcházejí i přesto, že jsou vydány ke stejnému jménu a datu narození. V prvním z nich je uvedeno, že Hippolyt Hopp, hudební skladatel a učitel hudby, se narodil v Praze roku 1869. Na druhém pak stojí, že Hippolyt Hopp, *Musikore* neboli hudebník, se narodil roku 1869 v Kožlanech.¹ V hledaných matrikách města Kožlany se však v seznamu narozených dětí k datu 23. června 1869, ani celého toho roku nenachází žádné dítě s podobným jménem.²

Hippolyt Hopp starší, otec hodonínského skladatele, se narodil taktéž v Praze, a to v roce 1841.³ Vyučil se knihařem a své povolání provozoval opět v Praze, a to nejdéle do roku 1899, kdy je na oddacím listě skladatele uvedena zmínka, že otec zemřel.⁴ Matka Hippolyta Hoppa, také původem z hlavního města, pocházela z rodu Karla Tisky.⁵ Hippolyt⁶ sám byl nejstarší ze tří bratrů.

Mladému Hippolytu Hoppovi se dostalo vzdělání v rodné Praze. Absolvoval zde školu obecnou i měšťanskou.⁷ V roce 1885 pak nastoupil na Varhanickou školu v Praze,⁸ jejímž ředitelem byl tehdy varhaník a skladatel František Zdeněk Skuherský,⁹ jenž tuto funkci zastával v letech 1866–1889. Ve školním roce 1889/90 pak došlo ke sloučení Varhanické školy s Pražskou konzervatoří, což se dotklo i mladého varhaníka, jenž na škole studoval až do roku 1890. V tuto dobu byl jednotným ředitelem ústavu Antonín Bennewitz.¹⁰ Samotná výuka na ústavu probíhala nejprve formou ročního kurzu, který studenty seznamoval v teoretické rovině se základy harmonie, kontrapunktu a skladby, v rovině praktické pak se

zvládnutím číslovaného basu. Jednoletý kurz byl roku 1835 rozšířen na dvouletý. V době Hoppova studia se studium prodloužilo na tři roky.

Hippolyt Hopp, jak již bylo zmíněno, započal návštěvu ústavu ve školním roce 1885/86. Bylo mu dle záznamů šestnáct let. Do prvního ročníku nastupovalo celkem třicet čtyři studentů. Ne všichni však byli ve stejném věku. Věkové rozpětí posluchačů školy bylo dáno tím, že ústav vzdělával jednak mladší absolventy měšťanských škol, jak tomu bylo u Hippolyta Hoppa, dále pak konzervatoristy a gymnazisty, ale i starší studenty filozofie, nebo také řemeslníky, zejména varhanáře. Nejvyšší podíl na skladbě posluchačstva měli ale kandidáti učitelství, školní pomocníci a učitelé.

Mnoho z Hoppových spolužáků již během prvního ročníku, nebo po jeho ukončení školu opustilo. Bylo to dáno tím, že někteří studenti nezvládali nákladný život v Praze či náročnost školy. Druhý případ ovšem potkal také mladého Hoppa. Již od samého začátku studia nedosahoval pravděpodobně nejvyšších kvalit. Podle záznamů hlavního katalogu byl jediným předmětem, z něhož měl nejvyšší možnou známku „*velmi pilně*“, docházka. Kolonka prospěch/schopnost je pak vyplněna slovem „*neschopen*“, což znamenalo, že studentu nebude dáno ročník dokončit. V poznámkách katalogu varhanické školy z let 1885/86 však najdeme také zmínku o tom, že „*oprava o prázdninách se povoluje*.“¹¹ (Jedná se s nejvyšší pravděpodobností o opravu předmětu církevní zpěv.) Hoppovi se podařilo známku překlasifikovat 4. října 1886 z „*nedostatečně*“ na „*dobrý*“, přičemž kolonka schopnost byla taktéž přepsána ze stanoviska „*neschopen*“ na „*schopen*“. Úspěšnost všech studentů prvního ročníku nebyla všeobecně příliš vysoká a Hopp rozhodně nebyl jediným studentem, který musel známky opravovat.

Do druhého ročníku nastoupil tedy ve školním roce 1886/87 ve věku sedmnácti let.¹² V tomto roce mladý student bohužel vykazoval ještě horší prospěch nežli v roce minulém. Dle záznamů zatímního katalogu,¹³ který se pro rok 1886/87 dochoval, byl Hippolyt Hopp velmi špatným studentem. Svědčí o tom hned několik záznamů, které jsou popsány slovy „*málo prospívá*“,¹⁴ či „*neuměl motetta*.“¹⁵ Další pak „*Pilnost nestálá, v theorii i ve hře nedostatečný. Budíž napomenut!*“¹⁶ Nejdlejší zápis u pozdějšího skladatele je pak vázán na datum 10. března 1887. Zde byl velmi silně napomenut slovy: „*Vytykal jsem již několikrát nečistou, nepřesnou hru. Dnes přehrával 6. sešit preludií (konečně!) způsobem ošklivým (hudloval nesmírně). Na otázku může-li hrát tria, odpověděl jsem, že může hrát třeba Bacha, že zohyzdí svou hrou vše.*“¹⁷ Z těchto záznamů je patrné, že Hopp ve druhém ročníku také nestačil požadované látce s tím rozdílem, že zde již musel opakovat ročník celý.

Bohužel ani v dalším roce se jeho prospěch nevylepší, což dokazují poznámky typu: „*sláb a nepříčinnivý*“,¹⁸ či „*zůstalo všechno při starém. Schází upřímná snaha.*“¹⁹ Paradoxně však i přes veškeré výtky a připomínky učitelů můžeme z hlavního katalogu známek vyčíst jasně zlepšení ve většině předmětů, které na škole absolvoval. O to více ale překvapí, že na konci hodnocení ročníku je uvedeno „*nepostupuje*.“²⁰ Případ tohoto skladatele však nebyl na škole ojedinělý. Na zdejší ústavu bylo naopak zvykem, že se několiknásobným repetentům postup do dalšího ročníku nepovoloval. Je tedy pravděpodobné, že si mladý varhaník dal na jeden rok nucenou pauzu od studií a buď se dále vzdělával, nebo získával praktické zkušenosti v jednom z pražských chrámů.

Se studentem třetího ročníku Varhanické školy se tedy setkáváme opět v hlavním katalogu z let 1889/90, a to ve věku jednadvaceti let. Tohoto roku bylo Hoppovi konečně povoleno dovršit studium absolutoriem. O rok později, na konci roku 1891, zde ještě vykonal státní zkoušku ze zpěvu. Zda bylo studium varhanické školy pro Hippolyta Hoppa bezplatné, či si na studium přispíval, není jasné. První zmínky o poplatcích za studia se datují až ke školnímu roku 1889/90, a to půlročně deset zlatých. V zatímním katalogu z roku 1889/90 je u ně-

kolika jmen uvedena částka právě deseti zlatých, přičemž u Hippolyta tento údaj chybí.²¹ Můžeme se tedy domnívat, že jeden ze tří synů knihaře Hoppa staršího školu navštěvoval bezplatně. Po absolvování Varhanické školy v Praze pravděpodobně působil mladý umělec jako varhaník v jednom z pražských chrámů, neboť jej časopis Cyril v čísle z roku 1890 uvádí jako „Hypolit Hopp – varhaník v Praze.“²²

Praha ovšem nebyla skladateli souzena natolik, aby se stala natrvalo městem jeho působišť. Již roku 1891 putoval Hopp z rodných Čech na Moravu. Nezamířil však ihned na jižní Moravu, se kterou byl posléze tak úzce spjat a sžil se s jejím folklorem a zdejším lidem. Prvním působišťem se mu stalo rázovité Valašsko, přesněji město Valašské Meziříčí. Zde roku 1891 nastoupil první léta své učitelské praxe na C. k. Vyšším státním gymnáziu ve Valašském Meziříčí. První funkcí, kterou ve své započaté praxi vykonával, byla pozice vedlejšího učitele zpěvu.²³ Tuto funkci dle výročních zpráv gymnázia zastával celkem čtyři roky, tedy v letech 1891–1895.²⁴

V roce 1896 však již zamířil Hopp na moravsko-slovenské pomezí, do jednoho z nejstarších měst na řece Moravě, do Hodonína. Od roku 1896, kdy zde získal skladatel domovské právo, pak natrvalo až do konce svého života pobýval právě zde.²⁵ Hippolyt Hopp byl v době příchodu do Hodonína až do svých devětatdacetilet svobodný. V roce 1899 si vzal za manželku hodonínskou soukromnici Cecílii, rozenou Koperovou.²⁶ Cecílie se narodila 18. září 1856 v Hodoníně,²⁷ byla tedy o celých třináct let starší než Hopp. V době sňatku byla novomanželka již vdovou, a to po předešlém řediteli kůru hodonínského kostela Václavu Bártovi.²⁸ Ve sčítacích operátech, které jsou pro Hodonín zachovány, se dozvídáme, že manželé obývali společnou domácnost po celou dobu sňatku sami, což potvrzuje domněnku, že vzhledem k vysokému věku Hoppovy ženy byli manželé bezdětní.²⁹

V Hodoníně byl Hippolyt Hopp velmi činným kulturním buditelem. Působil jako dlouholetý regenschori a varhaník při chrámu sv. Vavřince, učil na české reálce, kde se staral o výuku zpěvu a hudby a obstarával zde také bohatý kulturní život. Byl neúnávným členem několika

Ta černovská neděla...
Smíšený sbor
na slova J. Mahena
stojil Hippolyt Hopp.

Vivo *Meno mosso*

Haj, hádi, hádi, haj, haj! *Ta černovská a by svátá*

1 viděla!
2 veintor sed.

1 Ta černovská nu- dí- la, is aj Krne, is aj Krne
2 a by svátá vintor sed, křej pobral, křej pobral

1 ni- dí- la, lisi slová, za- bi- jí, nu- ba- som je
2 veintor sed, nímoldi sa oče náš, soraly chodis

Vivo

1 první- haj- Haj by Mahar, brot mu haj! Haj!
2 na ho bít. Teraz lásku našu haj!

Ukázku rukopisu partitury smíšeného sboru Ta černovská neděla. Moravské zemské muzeum, Oddělení dějin hudby, A 14.029.

městských zájmových spolků – Měšťanské besedy a ochotnického spolku. Pravděpodobně byl také dirigentem pěveckého spolku Hlahol.³⁰ Pomáhal zakládat Společnost Slovenského muzea v Hodoníně a byl členem Sokola. Z některých zdrojů se dozvídáme o jeho působení v hodonínských pěveckých sborech, jako např. v Hodoniském sboru dámském.³¹ Nezanedbatelné je také Hoppovo vlastnictví a vedení hudební školy. Bohužel hledání bližších informací o této škole zůstalo neúspěšné. Z jeho mimohodonínských aktivit přidejme četné styky se slovenským prostředím, brněnské působení v hudebním odboru Klubu přátel umění a zjištěnou korespondenci s olomouckým katolickým mecenášem Karlem Dostálem-Lutinovem.

Jistě nejzásadnější profesí pro Hoppa byla pedagogická činnost. Jak již bylo zmíněno, Hopp působil po odchodu z Prahy jako učitel na gymnáziu ve Valašském Meziříčí. Druhým působištěm se mu pak stala nově založená vyšší střední škola v Hodoníně – česká reálka, do jejíž osnov byly zařazeny předměty hudba a zpěv. O působení skladatele na hodonínské reálce se dozvídáme zejména z ročních a výročních zpráv ústavu, které vycházely každoročně na sklonku letních prázdnin. V 10. roční zprávě Zemské vyšší české reálky v Hodoníně za rok 1903/04 vyšel v úvodu článek o desetiletém působení ústavu. Z této zprávy se dozvídáme také o učitelích zpěvu a hudby, kteří zde postupně zpěv vyučovali. Prvním vedlejším učitelem zpěvu a hudby, což jsou předměty, které se dle ročenky začaly vyučovat ve školním roce 1895/96, byl Vincenc Damec. Na ústav nastoupil 15. září 1895 a působil zde přesně jeden rok. Jeho působení se ale nakonec vyšplhalo až na roky dva, jelikož opětovně na reálku nastoupil 16. září 1902 a svou činnost zde ukončil 15. září 1903. Damec byl profesně Hoppovy nejbližší, jelikož kromě působení na reálce provozoval také svou hudební školu a nějakou dobu se střídal s pražským rodákem ve funkci ředitele kůru. Dalším učitelem zpěvu vedle Damece byl Antonín Brotan,³² narozený 12. září 1873 ve Žďánicích u Kyjova. Posledním jmenovaným mezi učiteli zpěvu a hudby je Hippolyt Hopp. Ze zprávy v ročenke je patrné, že v době prvního desetiletí působil na ústavu ve stejné době jeden až tři učitelé zpěvu.

Ve školním roce 1904/05 byl jmenován do funkce vedlejšího učitele pouze učitel reálky Hippolyt Hopp.³³ Byl tehdy jediným vedlejším učitelem zpěvu, přičemž předmět hudba se v roce 1904/05 již nevyučoval. Na této pozici setrval až do 6. března 1918, jelikož poté musel ústav kvůli zdravotním komplikacím opustit.

Na reálce se Hopp nezaměřoval pouze na výuku hudby. Byl také kulturním buditelem, jenž se svými žáky připravoval vlastenecká vystoupení, tzv. Akademie. Díky nim škola vedla svůj vlastní notový archiv, který spadal pod správu učitele hudby. Na výčtu děl obsažených v archivu můžeme příkladně vidět vlastenecký charakter působení Hoppa na ústavu. Nechyběli zde samozřejmě velikáni české hudby jako Bedřich Smetana a Antonín Dvořák, ale nalézáme zde také díla Hoppových současníků – Františka Musila, Antonína Ptáčka, Julia Rauschera či Karla Bendla.

Významná byla také tvůrčí spolupráce s dalším Hoppovým současníkem, který byl krátkou dobu jeho kolegou z učitelského sboru – s Jiřím Mahenem.³⁴ Mahen působil na škole od 16. září 1907 do 15. září 1908 jako suplent českého a německého jazyka. Spisovatel a dramatik pobyl v Hodoníně sice pouze rok, ale i za tuto dobu se stihl do kulturního dění jihomoravského města zapsat velmi výrazně. Poznamenaly jej, tak jako ostatní hodonínské spoluobčany, události roku 1907 ve slovenské obci Černová.³⁵ Na tento popud pak Mahen napsal báseň *Černovská masakra*, jež vyšla 29. října 1907 v Hodoníně nákladem novin Slovácko. Ihned poté, co byla obdržena zpráva o černovských událostech, svolal Andrej Hlinka, odvolaný místní farář, který v tu dobu pobýval v Hodoníně, jménem Společnosti Slovenského muzea v Hodoníně protestní akci do Besedního domu. Hlinka měl v tento večer přednášku ohledně kulturních poměrů na Slovensku. Před i po přednášce byly uvedeny dva smíšené

sbory za řízení sbormistra Hippolyta Hoppa. Událostem v Černové byl věnován ještě tzv. Slovenský večer, který se konal 15. prosince 1907 opět v Besedním domě. Celý program byl zahájen smíšeným sborem *Ta černovská neděla*. Právě toto dílo bylo výsledkem spolupráce tehdejších kolegů z reálky – Jiřího Mahena (text) a Hippolyta Hoppa (hudba). Báseň byla vytištěna v Hodoníně v tiskárně R. Fencla a prodávána po deseti haléřích ve prospěch sirotků po černovských obětech.³⁶ O tom, že se spolupráce kolegů profesorů z reálky hodonínským občanům líbila, svědčí vzpomínaný článek novin Slovácko z 24. prosince 1907, jenž byl uveden textem: „*Nejzajímavější z celého programu byl Hoppův sbor na slova Mahenova.*“³⁷

Nejspíše prvním významnějším českým spolkem z Hodonína byl čtenářsko-zpěvácký spolek Svatopluk, který měl dle svých stanov za cíl „...*pěstovati četbu a hudbu, pořádati přednášky a výlety, zábavy, divadelní představení a pod.*“³⁸ Tehdy se však již Svatopluk jmenoval Měšťanská beseda. Spolek byl veskrze apolitický, byl spíše zaměřen na kulturní a osvětovou činnost. Stanovy spolku z roku 1889 platily až do roku 1919, kdy došlo k jeho změnám spolu s názvem na Osvětový Spolek Masaryk v Hodoníně.³⁹ Nejvýznamnějším starostou, tj. předsedou spolku Měšťanská beseda, byl František Hess, jenž byl současně také předsedou Matice hodonské. Spolek zřizoval mimo jiné funkci ředitele zpěvu, kterou zastávali postupně Jaroslav Koutecký, Alois Menšík, Karel Hausner či Antonín Příhoda. V roce 1901 byl zvolen Antonín Filla, který se však záhy funkce vzdal, a na jeho místo nastoupil Hippolyt Hopp.⁴⁰ Během roku spolek pořádal pěvecká vystoupení, plesy a dobročinné zábavy, jejichž výtěžky putovaly na podporu chudých občanů a studentů. Velmi cenným pramenem k Hoppově činnosti v hodonínské Měšťanské besedě jsou dochované zápisy schůzí, které zachycují léta 1902–1938. Jelikož se seznam členů dochoval pouze od roku 1901, nemůžeme přesněji říci, ve kterém roce se do tohoto spolku Hopp zapsal. V protokolu jednatelské zprávy sepsané v roce 1902 za rok 1901 se však dozvídáme, že byl skladatel jmenován mezi činnými členy besedy a byl velmi aktivní v oblasti koncertní, která zahrnovala i koncerty tzv. Besedního kvarteta, složené z pánů Hoppa, Dorazila, Kolíska a Bezdíčka, jež provádělo vokální úpravy rozličných skladeb. Ze zápisu schůzí, které se nám dochovaly, můžeme konstatovat, že mezi roky 1901–1905 byl Hopp jedním z neaktivnějších členů spolku a výrazně se zasloužil o kulturní činnost celé organizace a propagaci hudby v Hodoníně. Pořádal koncerty, vedl notový archiv, tzv. knihovnu a byl také členem užšího výboru spolku.

Účinným prostředkem k národnímu uvědomování byla také dramatická, zejména ochotnická představení v českém jazyce. Ani Hodonín nebyl výjimkou, a tak byl již před rokem 1892 založen Ochotnický spolek. Ten se 16. května 1892 přejmenoval na Klub divadelních ochotníků a byl takto zaregistrován do spolkového katastru. Hodonínský spolek provozoval svá představení na vysoké úrovni, o čemž svědčí čestné uznání, které bylo Ústřední Maticí divadelní uděleno celkem třikrát, a to v letech 1903, 1908 a 1910. Spolek se nezabýval pouze činoherní tvorbou, ale studoval i hudebně-dramatická představení. První operu, kterou divadelní spolek uvedl, byl opus skladatele Viléma Blodka *V studni*, kterou pomohl se souborem nastudovat právě Hopp.⁴¹ Je pravděpodobné, že se soubor neomezil pouze na jednu zpěvohru, ale ve svém repertoáru jich měl více.

Působení umělecké osobnosti Hoppa se neomezovalo pouze na hodonínský region. Skladatel udržoval četné kontakty s moravskou kulturní elitou. Byl členem Klubu přátel umění, jenž sídlil v Brně. Klub vedl dlouhá léta Leoš Janáček a sdružovali se v něm jednak moravští hudební skladatelé, ale také místní výtvarníci či literáti. Můžeme tedy usuzovat, že se Hopp mohl osobně setkat jednak s Janáčkem, ale také dalšími významnými současníky, jako byl Jaroslav Kvapil či Cyril Metoděj Hrazdira.

Významným odvětvím Hoppovy činnosti byla také dráha skladatelská. Hopp jako národně myslící skladatel se zaměřoval na českou problematiku, která se odrážela zejména

v písňové a sborové tvorbě. Byl klasickým smetanovským typem skladatele, rád ve své tvorbě používal lidovou melodiku a velmi dbal na slovo. Skladatelská činnost však zřejmě vzhledem k jeho povinnostem učitele a regenschoriho nebyla příliš obsáhlá. Počet jeho děl čítá dle různých zdrojů asi na čtyřicet pět opusů. Dodnes jediná stále živá díla jsou dva díly klavírního cyklu *Dětem pro radost* (op. 21. a 31). Tyto dva cykly čtyřručních instruktivních skladeb jsou didakticky zaměřeny na praktické zvládnutí elementární techniky klavírní hry pro začínající klavíristy. Cykly jsou natolik zdařilé a oblíbené, že se dodnes používají ve výuce klavírní hry na základních uměleckých školách v naší zemi. Další díla již bohužel toto štěstí neměla a stala se pouze archivním záznamem. Ostatní tvorbu můžeme rozdělit na skladby dochované a nedochované V první skupině se nacházejí např. drobné charakteristické klavírní skladbičky, jako jsou pochod *Vzhůru na národopisnou*, jedna ze skladatelských prvotín autora. Dále pak *Nálada č. 2*, *Nálada č. 3* a *Valse Capricietto*. Následují skladby vokálně-instrumentální, které zastupují především písně *Naše řeč*, *Králem* a *Dvě písně*. Jelikož Hopp působil mimo jiné jako sbormistr, hraje v jeho hudební tvorbě nezastupitelnou roli odvětví sborové. Z dochovaných děl jmenujme jednak *Vodotrysk* pro mužský sbor, a dále díla pro smíšený sbor *Svatební pochod* a *Ta černovska neděla*. Bohužel nedochované jsou orchestrální *Moravské tance*, *Slovácké tance* a *Valašský tanec*. Dále pak symfonická báseň *Šuměna* a instrumentální *Maličkosti*.

Ačkoli Hopp zažil hrůzné doby první světové války, nikdy nenastoupil vojenskou službu, která potkala některé jeho kolegy z hodonínské reálky, pro něž se většinou stávala osudnou. Na české střední škole působil až do druhého pololetí školního roku 1917/18. Školu však musel kvůli náhlé nemoci opustit 6. března 1918.⁴² Zemřel zanedlouho poté 29. května 1919 ve věku nedožitých padesáti let.

Mylně se v několika zdrojích uvádí jako místo úmrtí jeho dlouholeté působiště Hodonín. Tuto skutečnost potvrzuje fakt, že hledaný údaj nebyl v dané matrice zemřelých v letech 1901–1924 nalezen.⁴³ V pamětní knize města Hodonína, která byla vedena od roku 1914, se však na straně 193 setkáváme s poznámkou o úmrtí sledovaného hudebního skladatele. „*Hippolyt Hopp ředitel kůru a hudební skladatel v Hodoníně zemřel ve čtvrtek 29. 5. 1919 v 51. roce věku svého v Praze. Pohřben byl na Olšanech. Byl dobrý Čech.*“⁴⁴ Tento údaj potvrzuje také další zdroj, a to matrika domovských příslušníků z let 1913–1924,⁴⁵ kde je u jména Hippolyta Hoppa uvedeno datum jeho smrti s poznámkou Praha.⁴⁶

Závěr

Tímto pohledem na Hippolyta Hoppa, českého hudebního skladatele, jsme se seznámili s osobností, která zapadá do tehdejší doby boje za rovnoprávnost, či dokonce samostatnost českého národa. Hopp se však vymyká tím, že nebyl pouze varhaníkem, ředitelem kůru, pedagogem a skladatelem, byl především hrdým Čechem, vlastencem, který své vědomosti a schopnosti neváhal využít k propagaci češství a k šíření této myšlenky.

Jednou z jeho nejvýznamnějších činností byla dráha pedagogická. Jeho působení v Hodoníně by se dalo přirovnat k velké řádce těch českých profesorů, kteří neúnavně podporovali ve studentech vlastenectví v těžkých dobách před vyhlášením samostatného státu. Mírou zainteresovanosti a aktivity prostřednictvím tzv. „akademii“ však zde vynikal a nese nemalou zásluhu na národním uvědomění spoluobčanů.

Pro současnost je nejdůležitější Hoppova dráha skladatelská. Dle rozborů dochovaných vokálních děl by se dalo usuzovat na velmi vlastenecký charakter tvorby. Hopp nebyl skladatelem progresivním, držel se spíše klasických tendencí a možná proto se nám jeho skladby tzv. smetanovského typu zdají poněkud archaické a pro interpretaci v dnešní době nejsou

příliš přitažlivé. O to významnější se nám však jeví skladby instrumentální. Jedná se zejména o cyklus skladeb *Dětem pro radost I., II.*, jenž je dodnes hojně využíván pedagogy zejména na základním stupni hudebního vzdělávání u nás. Hopp zde bravurně využil svých didaktických vloh a tendenci k hudební programovosti, které vložil do drobných charakteristických skladeb procvičující žákům a studentům dovednosti ve čtyřruční klavírní hře.

Bohužel nejméně zpráv se dochovalo k jeho působení na hodonínském kúru. I tato Hoppova činnost byla velmi záslužná a dotýkala se nemalé části místního obyvatelstva.

Pražského rodáka Hippolyta Hoppa tak můžeme po výčtu všech jeho aktivit směle zařadit k nejvýznamnějším osobnostem Hodonína první poloviny 20. století.

Poznámky:

- 1 Obec Kožlany se nachází na Plzeňsku, v okrese Královickém. Z tohoto kraje pochází rodina Hoppova z otcovy strany. Národní archiv, Policejní ředitelství I., konskripce, karton 193, obraz 778.
- 2 Většina dostupných materiálů ohledně Hippolyta Hoppa se shoduje na údajích, že se narodil v Praze. Sám Hopp jako své místo narození uváděl rovněž Prahu.
- 3 Národní archiv, Policejní ředitelství I., konskripce, karton 193, obraz 779.
- 4 Moravský zemský archiv Brno (dále jen MZAB), Oddavkové listiny, Farní archiv schr. III, svazek A, 1899, s. 200.
- 5 Národní archiv, Policejní ředitelství I., konskripce, karton 193, obraz 779.
- 6 Podíváme-li se na etymologii jména Hippolyt, zjistíme, že je v naší oblasti velmi nezvyklé a téměř nepoužívané. Při pátrání po skladateli se tak člověk může setkat s různými podobami tohoto jména. Ať již jsou to varianty s měkkým či tvrdým *i/y* (Hipolit, Hypolyt, Hypolit, Hipolyt), nebo také se zdvojeným či jednoduchým *p* (Hippolyt, Hipolit). Jedná se zde o složeninu dvou slov *hypo* a *lit*. V českém překladu znamená jméno podkoní, nebo přepřahač koní. V matrikách a různých archivních materiálech se nejčastěji u hodonínského skladatele setkáváme s tvarem Hippolyt. Tento tvar však není ani dnes ani v historických pramenech a dobovém tisku ustálený. Skladatel se sám, jak je vidno z dochovaných archiválií, podepisoval právě jako Hippolyt Hopp.
- 7 Státní okresní archiv Hodonín (dále jen SOKA), fond Gymnázium Hodonín, inv. č. 22, XXV. Výroční zpráva Zemské vyšší reálky v Hodoníně za školní rok 1918/19, s. 4.
- 8 Archiv hl. města Prahy, fond Varhanická škola, Katalog 1885/86, inv. č. 113, karton 4, nečíslováno.
- 9 František Zdeňek Skuherský (1830–1892) byl český hudební skladatel, pedagog a hudební teoretik. Vystudoval gymnázium v Hradci Králové a poté absolvoval pražskou varhanickou školu. Později působil v Innsbrucku, kde vedl místní pěvecký sbor a stal se ředitelem kúru v univerzitním chrámu. Poté se vrátil do Prahy, v roce 1866 nastoupil na místo ředitele varhanické školy, kde setrval až do roku 1890. Zároveň s tímto působením přednášel hudební teorii na univerzitě a věnoval se skladatelské práci.
- 10 Antonín Bennewitz (1833–1926) byl český houslový virtuóz, dirigent a hudební pedagog. Spoluzakládal České kvarteto.
- 11 Archiv hl. města Prahy, fond Varhanická škola, Hlavní katalog 1885/86, inv. č. 113, karton 4, nečíslováno.
- 12 Archiv hl. města Prahy, fond Varhanická škola, Hlavní katalog 1886/87, inv. č. 114, karton 5, nečíslováno.
- 13 Zatímní katalogy byly vedeny ke každému žáku a nahrazovaly třídní knihy.
- 14 Archiv hl. města Prahy, fond Varhanická škola, Zatímní katalog 1886/87, inv. č. 115, karton 5, nečíslováno.
- 15 Tamtéž.
- 16 Tamtéž.
- 17 Tamtéž.
- 18 Archiv hl. města Prahy, fond Varhanická škola, Zatímní katalog 1887/88, inv. č. 117, karton 5, nečíslováno.

- 19 Tamtéž.
- 20 Archiv hl. města Prahy, fond Varhanická škola, Hlavní katalog 1887/88, inv. č. 116, karton 5, nečíslováno.
- 21 Archiv hl. města Prahy, fond Varhanická škola, Zatímní katalog 1889/90, inv. č. 120, karton 5, nečíslováno.
- 22 Cyril XVII., č. 9, s. 66.
- 23 Vedlejší učitel nebyl zaměstnán na plný pracovní úvazek, často vykonával vedle učitelství i jiné povolání.
- 24 SOKA Vsetín, fond Gymnázium Valašské Meziříčí, XII. Zpráva C. k. Vyššího státního gymnásia ve Valašském Meziříčí, Přerov 1892, s. 89.
- 25 SOKA Hodonín, OÚ-H, Sčítací operáty 1910, inv. č. 1776, folio 307.
- 26 Cecílie byla manželskou dcerou Jana Kopera, půllánika v Hodoníně a Anny z rodu Jana Ludvy. V některých materiálech je uvedena také jako Cecílie Hoppová, rozená Koprová.
- 27 MZAB, Oddávkové listiny, Farní archiv schr. III, svazek A, 1899, s. 200. Ve sčítacích operátech SOKA, OÚ-H Sčítací operáty 1900, inv. č. 1678, folio 82 je uvedeno jako datum jejího narození 12. 9. 1858.
- 28 Václav Bárta (1835–1897) byl hodonínský pedagog a od roku 1869 místní regenschori. Zde se stal stoupencem nových reformních snah. Při působení na kůru prosazoval skladby např. Josefa Nešvery. Jeho působnost v Hodoníně se neomezovala jen na chrámovou hudbu, ale působil i jako kapelník Spolku vojenských vysloužilců. Spolek po jeho smrti v roce 1897 převzal jeho žák Jindřich Krejčí. Bárta na hodonínském kůru působil celkem dvacet pět let. Konec jeho funkce zachycuje zajímavá korespondence mezi farním úřadem a biskupskou konzistoří a mezi konzistoří a varhaníkem samotným, která se dochovala v Diecézním archivu v Rajhradě.
- 29 Ve zkoumané matrice narozených dětí nebyl Hippolyt Hopp uveden jako otec u žádného z novorozeňat v Hodoníně v rozmezí let 1895–1906. SOKA Hodonín, OÚ-H, Sčítací operáty 1900, inv. č. 1678, folio 82.
- 30 M e c h u r o v á, A.: *Hodonínský symfonický orchestr* [bakalářská diplomová práce]. Brno 2010, s. 6.
- 31 Slovácko, 30. 5. 1907, ročník I., č. 11, s. 3.
- 32 Antonín Brotan (1873–1949) byl český sbormistr a pedagog. Studoval na gymnáziu v Brně, pedagogicky působil v Mikulčicích, Lužicích a v Hukvaldech. Po působení na české realce v Hodoníně se stal ředitelem měšťanské školy v Příboře. Byl činný také jako skladatel a sběratel slezských a valašských písní, které upravoval pro klavír a zpěv.
- 33 Jmenován byl zemským výnosem zemského výboru moravského ze dne 25. 10. 1904, č. 70. 155.
- 34 Jiří Mahen (1882–1939) byl český básník, dramatik a publicista. Po působení v Hodoníně a Přerově žil v Brně, kde vydával články v Lidových novinách. V letech 1918–1922 byl dramaturgem Národního divadla v Brně, od roku 1921 působil také v Městské knihovně v Brně. Dodnes po něm nesou tyto instituce své jméno.
- 35 27. října 1907 bylo ve slovenské obci Černová u Ružomberoku maďarskými četníky usmrceno bajonety patnáct nevinných osob slovenské národnosti za to, že se snažily vzdorovat posvěcení nového kostela, který vybudovaly z vlastních peněz, Maďary vnucovaným děkanem Pazurikem. Občané trvali na tom, aby kostel vysvětil slovenský rodák Andrej Hlinka, jenž upadl v nemilost kvůli své podpoře Vavro Šrobára na Uherském sněmu.
- 36 Slovácko, 13. 12. 1907, ročník I., č. 39, s. 3.
- 37 Slovácko, 24. 12. 1907, ročník I., č. 41, s. 2.
- 38 Hodonínské listy, r. III., č. 2, 26. 1. 1889.
- 39 S p ě v á k, P.: *Občanské elity Hodonína a jejich spolkový život 1861–1914* [diplomová práce]. Brno 2011, s. 83.
- 40 MZAB, f. G 327, Osvětový spolek Hodonín, karton 1, Zprávy měšťanské besedy 1902–1914, nečíslováno.
- 41 Č a d a, V.: *Hodonín: minulost a socialistická přítomnost města*. Brno 1979, s. 249.
- 42 SOKA Hodonín, Gymnázium Hodonín, XXV. Výroční zpráva Zemské vyšší realky v Hodoníně za školní rok 1918/1919, s. 3–4.
- 43 MZAB, Hodonín, Matrika zemřelých města Hodonína 1901–1924, inv. č. 5332.
- 44 SOKA Hodonín, Archiv města Hodonína, Pamětní kniha města Hodonína, inv. č. 296, s. 193.

- 45 Je zde také v řádku patřící rodinným příslušníků uvedena manželka Cecilie, nikoliv však žádný potomek, což potvrzuje teorii, že Hippolyt Hopp a Cecilie Hoppová zůstali v manželství bezdětní.
- 46 SOKA Hodonín, Archiv města Hodonína, matrika domovských příslušníků, inv. č. 136, s. 62.

Prameny:

- Archiv hlavního města Prahy, Varhanická škola. Karton V. Hlavní katalogy z let 1885/1886, 1886/1887, 1887/1888, 1888/1889, 1889/1890.
- Archiv hlavního města Prahy, Varhanická škola. Karton V. Zatímní katalogy z let 1886/1887, 1887/1888, 1889/1890.
- Diecézní archiv biskupství brněnského, Biskupská konzistoř Brno. Hodonín 1664–1949.
- Diecézní archiv biskupství brněnského, Varhaníci. Hodonín korespondence.
- Masarykovo muzeum Hodonín, výroční zprávy reálky v Hodoníně.
- Moravský zemský archiv v Brně, Matice Hodonská, G 325.
- Moravský zemský archiv v Brně, Matriky.
- Moravský zemský archiv v Brně, Spolek Svatopluk/Měšťanská beseda, G 327, karton I.
- Národní archiv, Policejní ředitelství I., konskripce.
- Státní okresní archiv Hodonín, Archiv města Hodonína. Index majitelů domů 1914.
- Státní okresní archiv Hodonín, Archiv města Hodonína. Kronika (Pamětní kniha) města Hodonína 1914–1928.
- Státní okresní archiv Hodonín, Archiv Města Hodonína. Matrika domovských příslušníků 1913–1924.
- Státní okresní archiv Hodonín, Gymnázium Hodonín. Výroční zprávy české reálky v Hodoníně.
- Státní okresní archiv Hodonín, Okresní úřad Hodonín. Sčítací operáty 1900, 1910.
- Státní okresní archiv Hodonín, Okresní úřad Hodonín. Spolkový katastr.
- Státní okresní archiv Hodonín, Archiv města Hodonína. Česká reálka v Hodoníně.
- Státní okresní archiv Hodonín, Archiv města Hodonína. Kostelní záležitosti.
- Státní okresní archiv Vsetín, Gymnázium Valašské Meziříčí.
- Zemský archiv v Opavě, Karel Dostál-Lutinov. Karton V. Korespondence přijatá.

Mgr. Pavlína Malíková (n. 1987), vystudovala Pedagogickou fakultu Univerzity Hradec Králové. Ve svém odborném zájmu se věnuje hudební didaktice a popularizaci děl jihomoravských autorů.

Hippolyt Hopp – Musical Personality of Hodonín

A b s t r a c t

Hippolyt Hopp was an important personality of musical scene. On the break of 19th and 20th centuries he lived in South Moravian city of Hodonín. One of the fields of his interests was his pedagogical activities. He was a teacher at two Czech secondary schools – at the Imperial and Royal Higher Grammar School in Valašské Meziříčí and later at Czech Foundation Grammar School in Hodonín which is the most important part of his pedagogical effort. As it is evident from the preserved records he was not only a teacher but also a cultural awakener, collector of mainly Czech writers' works and organizer of musical events. Unfortunately almost no information concerning his own musical school which he founded and ran in Hodonín was preserved. But it can be supposed that it was this institution for which he composed his most famous work – two cycles of instructive piano compositions *For Kid's Joy I,II*. Another remarkable part of Hippolyt Hopp's activities were his enlightenment efforts. He was a member of several cultural societies. The most important one for him was City Union in Hodonín formerly the society Svatopluk. He was a choir master here and a long-time chairman of the committee. His work in a famous Brno society Club of the Friends of Arts led by Leoš Janáček was very important for his activities outside Hodonín. The sources about his functioning as a leader of the church choir in Hodonín are very scarce. We cannot even find out the exact time when he was in charge of the choir and no scores were preserved as well.

Unfortunately only thirteen scores of about forty-five he wrote were preserved. But the scores preserved prove that Hippolyt Hopp may be characterised as a great musical personality of the cultural life of Hodonín as well as a Proud Czech.

Hippolyt Hopp – eine Musikpersönlichkeit der Stadt Hodonín

Zusammenfassung

Hippolyt Hopp war eine bedeutende Persönlichkeit des Musiklebens, die zur Wende des 19. und 20. Jahrhunderts in der südmährischen Stadt Hodonín tätig war. Eine Sphäre ihres reichhaltigen Wirkens war die pädagogische Laufbahn. Hopp war Lehrer an zwei tschechischen Mittelschulen – zum einen am k.u.k. Höheren Staatsgymnasium in Valašské Meziříčí und später an der Tschechischen Stiftungsrealschule in Hodonín. Besonders wesentlich ist seine Zeit in Hodonín. Aus den erhaltenen Quellen ist ersichtlich, dass er an der Schule nicht nur als Pädagoge wirkte, sondern auch als kultureller Erwecker, Sammler von Werken überwiegend tschechischer Verfasser sowie als Organisator von Musikveranstaltungen. Leider blieben fast keine Angaben zu seiner eigenen Musikschule erhalten, die Hopp in Hodonín gründete und leitete. Jedoch darf man annehmen, dass er gerade für diese Institution sein berühmtestes Werk komponierte – zwei Zyklen instruktiver Klavierstücke *Den Kindern zur Freude I, II*. Ein weiteres nicht zu vernachlässigendes Wirkungsfeld von Hippolyt Hopp war die Volksbildung. Der Komponist war gleich in mehreren Kulturvereinen Mitglied und wirkte dort aktiv mit. Die bedeutendste Vereinigung war für Hopp die Měšťanská beseda (Bürgerverein) in Hodonín, früher Verein Svatopluk. Hier bekleidete er die Funktion des Chorleiters und er war langjähriges Ausschussmitglied. Wichtig für den Einfluss seines Werks über die Stadtgrenzen hinaus war auch seine Tätigkeit im berühmten Brünner Klub der Kunstfreunde, der lange Zeit von Leoš Janáček geleitet wurde. Die wenigsten Quellen sind zu Hopps Funktion als Regenschori in Hodonín überliefert. Aus den spärlichen Berichten können nicht einmal die genauen Jahreszahlen herausgelesen werden, wann er die Funktion ausübte, und es blieb auch keinerlei Notenmaterial aus der ungefähren Zeit seiner Kirchenchorleitung erhalten. Zu unserem Bedauern sind von den insgesamt etwa fünfundvierzig von ihm komponierten Werken nur die Noten zu dreizehn Kompositionen überliefert sind. Das uns erhaltene Werk unterstreicht jedoch die Charakterisierung von Hippolyt Hopp als große Persönlichkeit des Hodoníner Kulturlebens und vor allem als stolzen Tschechen.